

Лексіка іншамоўнага паходжання ў машынабудаўнічай тэрміналогіі

Савіцкая І.У.

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Паводле паходжання іншамоўныя тэрміны ў беларускай мове можна падзяліць на тры групы: 1) тэрміны, запазычаныя беларускай мовай праз рускую з сучасных заходнееўрапейскіх моў; 2) тэрміны класічнага паходжання; 3) тэрміны, утвораныя шляхам спалучэння беларускіх і іншамоўных элементаў.

Вялікая колькасць лексем машынабудаўнічай тэрміналогіі прыйшла ў беларускую мову праз рускую з французскай мовы (*амартызатар, габарыт, жыклёр, рэле*); з нямецкай (*клапан, клема, люфт, шплінт*); з англійскай (*блок, буфер, плунжэр*).

Тэрміны грэчаскага і лацінскага паходжання ў беларускай мове запазычваліся ў асноўным праз рускую мову, у якой засвойваліся яны ў сваю чаргу праз пасрэдніцтва нямецкай ці французскай моў. Сярод лексем класічнага паходжання ў машынабудаўнічай тэрміналогіі вылучаюцца лацінізмы (*аккумулятар, генератар, корпус, трансмісія*) і грэцызмы (*база, дыск, тормаз, цыліндр*). У машынабудаўнічай тэрміналогіі сустракаюцца і словы, утвораныя шляхам складання элементаў грэчаскага і лацінскага паходжання: *аўтамабіль* (гр. *autos* “сам” + лац. *mobilis* “рухомы”).

Ужываюцца і тэрміны, якія ўтварыліся ў выніку спалучэння словаўтваральных элементаў класічных і заходнееўрапейскіх моў: *аўтарамонт, аўтарысора, бензаматор, бензацыстэрні*.

Прадуктыўнымі ў машынабудаўнічай тэрміналогіі з’яўляюцца лексемы, у якіх беларускія элементы спалучаюцца з іншамоўнымі. Тут можна выдзеліць дзве групы тэрмінаў: 1) у якіх беларускія асновы спалучаюцца з класічнымі (*аўтазапраўшчык, электраабсталяванне, гідраўзмацняльнік*); 2) у якіх беларускія асновы спалучаюцца з заходнееўрапейскімі (*бензазапраўшчык, машынабудаванне, машыназнаўства*).

У працэсе фарміравання навукова-тэхнічнай тэрміналогіі іншамоўныя тэрміны прыстасоўваліся да фанетычнай, граматычнай і лексіка-семантычнай сістэм беларускай мовы.